

բէն : Հաղար տոմսակին 400 ը արդէն
 Լեզիպոսահ ուղուած ըլլալով հոն խոր-
 կուեցաւ . 100 տոմսակ ի Պօլիս Լըռու-
 սաղէմատունն , ուր փախաբող ազգայ-
 ինք կրնան ստորագրիլ . մնացեալն հոս
 սուրբ քաղաքիս մէջ պիտի ծախուին :
 Վ իճակահանութեան օրն է մարտի . . .
 աղջկանց վարժատան մէջ : Սինչեւ այն
 օրը պէտք է որ Լեզիպոսս և ի Կ . պօ-
 լիս ծախուած թիւերուն ցուցակը
 հասնի ի Սուրբ Լթոս :

Յայտունիմք որ եկող տարուան հա-
 մար աւելի բաղմամբիւ եւ աւելի ըն-
 տիր տեսակներ վիճակահանութեան
 բաղդն պիտի ունենամք . ուսկէ եղած
 դրամական արգիւնքն դարձեալ նոյն
 վարժատան աւելի յառաջագիմութե
 համար հարկաւոր ծախուցը պիտի ի
 դործ ածուի :

ԿՐՕՆԱԿԱՆՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՌԱԲԲԻ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՐԲԸ
 (Հարունակութիւն և վերջ . տես թիւ 11) :

ԳԼՈՒԽ ԻԵ .

Թիւ Հրեայք անմասնաւոր իլ յանդիմանէն չրիւ-
 րոնելոյ սաղմախարհութիւնն :

Տէր իմ , Լստուած մեզ համար ը-
 սաց . “ Դնեմ իմ աջ անոնց վերայ ի
 չարիս և ոչ ի բարիս ” . ինչպէս յայտ-
 նապէս կը տեսնեմք մինչեւ ցայսօր հա-
 զար տարի է : Եւ այս սաղմոսող որ
 դուց համար ըսաց Դաւթի բերանով .
 “ Ըմեն հեթանոսներ ծախ զարկէք , և
 սաղմոս ըսեցէք օրհնութե՛ն ձայնով ” (1) :
 Եւ ուրիշ տեղ կ'ըսէ . “ Ըղաղակեցէք
 գէղ առ Լստուած ամեն երկիր . տի-
 րոջ ծառայեցէք ուրախութեամբ . մը-

տէք նորա գիմաց ցնծութեամբ ” . և
 ԿԶ Սաղմոսին մէջ . “ Սաղմոս ըսեցէք
 Տիրոջ ամեն երկիր , և օր աւուր աւե-
 տիս տուէք ” (1) :

Կը դողամ , Տէր իմ , Լըրեմիայի բե-
 րանով Լստուծոյ ըսածներուն վերայ թ-
 գիւոյն մէջ . “ Աւուցէք ձեր որդւոց և
 աղջկանց կոծ և ողբ . վասն զի ձեր դրո-
 ներէն մահ եղաւ ” (2) : Եւ “ որդւոց ,
 այսինքն սաղմոսողաց համար Լստուծոյ
 ըսածներուն վերայ կը դողամ , զոր Դաւ-
 թի բերանով ճիշտ սաղմոսին մէջ . “ Լըրե-
 րի թագաւորներ և բոլոր ժողովուրդք ,
 իշխանք և երկրի բոլոր դատաւորներ ,
 երիտասարդք և կուսանքներ , քահա-
 նայք տղայոց հետ Տիրոջ անունն օրհ-
 նեն ” : Եւ խօսք սաղմոսին մէջ . “ Լը-
 դերուն զոհովը զիս փառաւորէ ” (3) .
 որպէս թէ յայտնապէս ըսելու ըլլար՝
 ոչ թէ նոխարաց մներուն զոհովը , ինչ
 պէս է մեր զոհը (4) :

Երբ այս ամենը կը մտածեմ , կ'ե-
 բեւի ինձ թէ՛ օրհնութեան զոհը եւ
 Լստուծոյ եկեղեցւոյն մէջ երգերով
 մէկտեղ մատուցուած զոհն արհամար-
 հելովնիս՝ կը մոլորիմք . մանաւանդ Լս-
 տուծոյ օրինաց մէջ ասոր համար պա-
 տուէրներ և օրինակներ կը գտնեմ՝ զոր
 Դաւթի թ տուաւ ըսելով . “ Օրհնեցէք
 զանիկայ քնարով ու (երաժշտական)
 դործիքներով . օրհնեցէք զանիկայ մեծ
 ծնողաներով . և սմեն շունչ օրհնեցէք

(1) Աղաղակեցէք առ Լստուած ամենայն երկիր .
 սաղմոս տառցէք անուան նորա : և տուր զփառս օրհ-
 նութեան նորա : Սաղմ . ԿԵ . 1 :

(2) Աւուցէք զտաւրաց ձերոց ձայնս . և կիմ-
 ք ընկերի խրում ողբս . զի ել մահ ընդ պատահման
 ձեր : Երեմ . Թ . 20 :

(3) Պատարագ օրհնութեան փառաւոր արտա-
 ջե զիս : Սաղմ . ԽԹ . 25 :

(4) Հոս Եսայիայ մարգարէութենէն վիպու-
 թիւն կը բերէ , որոյ խմատը շփոթ և խառն լինե-
 լով զանց ըրինք մէջ բերել , որոյ թարգմանութիւնն
 հայ բնագրին մէջ եւս չիտ :

(1) Տախ հարէք ամենայն հեթանոսք . տղա-
 դակեցէք առ Լստուած ի ձայն ցնծութեան : Սաղմ .
 ԽԶ . 1 :

Տէր Յիսուս Վրիստոսը » (1) : Այս երգը թէպէտ և ճճ սաղմոսին մէջն է, իսկ օրինակը Բ թագաւորութեանց Զ գլխոյն մէջ գրուած է. ուր կը կտրւի մամբ թէ՛ Վաւիթ գլխիբաց կը սաղմոսէր հանգերձ քնարով Տիրոջ տապանակին առջեւ : Եւ իւր յանդուգն կինը Սեղբոյ՝ իշխեց յանդիմանել զինքն, որուն և Վաւիթ պատասխան տուաւ ըսելով. « Ով անմիտ, Տէրը զիս չտեսներ որ նախատուած եմ եւ կը սաղմոսեմ » (2) : Իսկ Իսրայէլի որդիք փող կը զարնէին տապանակը փռ խաղրելու ժամանակին :

Եւ ով եմք մեք, Տէր իմ, կ'աղաչեմ, որ այն երաժշտական տօները կը ծաղրեմք, եթէ ոչ անմիտ Սեղբոյդ. եւ ով են միւսները, եթէ ոչ քրիստոնեաներն, որոնք սաղմոսելով կը խայտան և կ'ուրախանան լստուած Վաւիթին նման. մանաւանդ որ՝ « Վանայն հոգի թող օրհնէ զՏէր » կ'ըսէ, թէ որ տահմանաբար և որոշակի ըսէր՝ « ամեն Իսրայէլ », այն ատեն կրնայինք ծաղրել զանոնք : Եւ այնպէս հզօր ու փառաւոր լստուածն Եւսայի մարգարէին բերանով կ'ըսէ Բ գլխոյն մէջ. « Բոլոր հեթանոսք նորա առջեւն ոչ ինչ են » (3) : Այս խօսքով պէտք է հե-

թանոսներն իմանամք, որոնք լքողարոյն գալտեամբն զլստուած ճանչէիէն առաջ այլ կային, և այն ժամանակ ամբարիշտ ու կռապաշտ էին. ուստի այս ըսածը չէ՞ որ պէտք է այն հեթանոսաց համար իմանամք, որոնք գտան զՏէրը և որոնք ամեն օր մաքուր զոհեր կը մատուցանեն յարեւելք ու յարեւմուտք, ինչպէս որ Սաղարիայի բերանով ըսաց, ինչպէս վերն ըսինք : Եւ յիրաւի, Տէր իմ, մեք սխալեցանք. սակայն լստուածոյ եմք ամեն գիպուածոյ մէջ՝ որ մեզ պատահելու լինին :

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Որոյ մէջ հեղինակը լստուածի պատմութիւնը յայտնի Իսրայէլի :

Եւ վախճամ, Տէր իմ, չըլլայ որ մեք ապստամբած լինեմք լստուածէ այն լքողարոյն առաջին գալտեան ժամանակ, որոյ համար նախասացեալ վիպաութիւններն մէջ բերինք, որուն կը յարմարին պատշաճապէս մեր քովն եղած օրինաց և մարգարէից գրեւորն մէջ բոլոր գրուածները : Եւ մեր այս ապստամբութեան համար ինչպէս որ լստուած հաւատացերոյ երկար միջոց ժամանակի կուտայ, այնպէս և մեր այս գերութեան ժամանակն եւ կարելու կը թոյլատրէ. և եթէ այն լքողարէն ի զատ ուրիշ փրկողի ստակեմք, մեզ օգուտ մի չընեն : Եւ Բաբելոնի եօթանասնամեայ գերութիւնը յայտնի ձեռնարկութիւն մի է մեզ դէմ, թէ ժամանակին համար՝ որ համառօտ էր, և թէ շնորհոյ. ինչպէս որ մեզ հետ գերի գնաց Վանիէ՝ որ լստուածոյ բարեկամն էր, նոյն Վանիէն ձեռօք կը մխիթարուիմք թէ ժամանակը կը մօտենայ : Եւ ամեն ազգաւոր հմեր նոյն գերութեան մէջ չէին, իսկ այս գերութիւնս արդէն հաղար

(1) Օրհնեցէք զիս սաղմոսիւք և օրհնութեամբ . . . Օրհնեցէք զիս ի բանս քաղցուն, օրհնեցէք զիս ի բորբառ լեւի, օրհնեցէք զիս ի ձայն օրհնութեան. ամենայն հոգիք օրհնեցէք զՏէր : ՍՊՄ, ճճ. 5-6 :

(2) Եւ ասէ Վաւիթ յՍեղբոյ. առաջի Տեառն կտրուցից. օրհնեալ է Տէր լստուած, որ ընտրեաց զիս քան զհայր քո, և քան զամենայն տուն նորա, և կացոյց զիս քան զհայր քո և քան զամենայն տուն նորա, և կացոյց զիս առաջնորդ ի վերոյ ժողովրդեան իւրոյ Իսրայէլի : Եւ խաղացից և կաքաւցից առաջի Տեառն, և հոբանեցայ այնպէս եւս քան զեւս և եղէց անպիտան յաշտ քո, և ընդ աղախնայս ընդ որս ասացեր փառաւորել փառաւորեցայ : Բ. թագ. Զ. 21, 22 :

(3) Ամենայն հեթանոսք ոչ ինչ են, և յոշինչ համարեցան նմա : Ես. 10. 17 :

տարին ըստցուց, Դանիէլ մեր հետ չէ, և ամեն տոհմերը առանց և ոչ մին ի բաց առնելոյ ցրուեցան և հեռացան սուրբ տներէն: Ընկալ յայտնի նշան մի է հասարակ մեղաց համար լինելուն, որովհետեւ նոյն հասարակ մեղքը մեր ամենուս վերայ կը մնայ, ուրեմն և Լուսուծոյ բարկութիւնը մեր ազգին վերայ պիտի մնայ առանց ակնկալութեան միւս վերայ այս ամենայնի ուրիշի մի կը սպասեմք, և այս սպասելնիս մեղ օգուտ մի չունի, և եթէ լսեմք՝ թէ այս գերութիւնս հասարակ չէ, և թէ աշխարհիս մէկ կողմը թագաւոր կամ իշխան ունիմք, իսկոյն մեր օրինաց համեմատ իբրեւ սուտ կը յանդիմանուիմք, կը յաղթուիմք և անպատասխանի կը մնամք: Այսն զի թէ որ մեք Հրեայքս աշխարհիս մէկ կողմը թագաւոր կամ իշխան ունենալու ըլլայինք, այն թագաւորը կամ իշխանը մեր ցեղէն պէտք էր լինել, այսինքն Յուդայի: Իսկ Լուսուած Յուդայի դէմ հրաման ըրաւ թէ՛ նորա այսինքն Յուդայի ցեղէն յախտեանս թագաւոր շնտի Յուդայի վերայ, ուստի ըսաց Լքեմիս մարդարէն Ժէ դիսոյն մէջ. « Յուդայի մեղքը երկաթի գրիչներով և աղամանդեաց քարով գրուած է, նոյն մեղքերը նոցա սրտին մէջ տարրանալով » (1): Աւրեմն ինչ կերպով կը սպասեմք մեք որ երկաթի գրիչներով և աղամանդեաց քարով գրուածը ջնջուի: Յախտեան ջնջուիք, մանաւանդ որ հզօր ու փառաւոր Լուսուածը խօսեցաւ Լքայի մարգարէի բերանովն ըսելով. « Տէր Տէր կը հանէ Լքուսողէմէն և Յուդայէն դատաւորը, մարդարէն ու իշխանը » (2): Լք մեղ համար կ'ըսէ Ապգիրտի որդին մարգարէն իւր Գ. գլխոյն մէջ. « Խորայելի որդիքն առանց իշխանի և առանց օրէնքի մնան » (1):

Լք մեղ համար, Տէր իմ, որ աշխարհիս սկիզբէն քանի մի մեծամեծ եւ սուրբ մարդիկներ կային Լուսուծոյ առջեւ, և ի սկզբան նոցա կեանքն երկար էր, ինչպէս էր Սաթուսարցի, Լնոբի և այլոց կեանքը. բայց և ոչ տնոնցմէ մէկին կեանքը հազար տարիէն աւելի երկարեց: Իսկ մեք մեր միջումը կ'ըսեմք թէ Սաթուցի, այսինքն խոտաղեալ Քրիստոս Քարելոնի մէջ ծնաւ եօթամասնամեաց գերութեան ժամանակ. իսկ այս ժամանակէն մինչև յայսօր հազար հինգ հարիւր տարի է, բայց ոչ այն խօսեցածն և ոչ մարդարէնութիւնը կարելի է բանով մի հաստատել. սակայն այս առասպելս մեր սինակոկային մէջ կը հաստատեմք:

Բայց մոտիկ ըրէ հասարակ քրիստոնէից վարդապետութիւնն, որ Ձեռնադման վերայ հիմնուած է. « Սիօնի մէջ կ'ըսուի մարդ, և մարդ ծնաւ նորա մէջ, և նոյն մարդը նոյն Աւօնը հիմնող » (2): Լքս խօսքերուս մէջ քաղաքի անուանով Տիրուհի Սաբիմը կ'անուանէ, և կ'ըսէ թէ՛ մարդ ծնաւ նորա մէջ, եւ չոսեր թէ այս կամ այն խորայելացին, որպէս զի իմանաս թէ՛ Սաբիմաւ որդին դեռ մարդու մի երանաց մէջ չկայր: Լք Բ. թագաւորութեանց է գլխոյն մէջ յայտնի կ'ըսէ զայս Լուսուած Կաթիլն. « Երբ

ի Հրատառնէ և Աշուտաղէմէ . . . զհիւսնէ և բզզօրս արն և զայր պատերազմոց և զգատաւոր և զմարգարէ և զքրմիչ և զծէր: Եւայ. Գ. 1:

(1) Ապգիրտի որդի բնածն լիփեէ Խորգարէն է, զոր վերք Վ իմանի որդի էւս անուանեց: Այն լիարգարէն այսպէս կ'ըսէ զլուս Գ. 4. « Զի աւուրս բարգամ նաոցին որդիքն Խորայելի առանց թագաւորի և առանց իշխանի, և առանց պատարագաց, և առանց սեղանոց, և առանց քահանայութեան, և առանց յայտնութեանց »:

(2) Իմանի տի մայր, և մարդ ծնաւ ի նմա, և իմնէ հիմնաւ արկ նմա բարձրեալն: Եւայ. 22: 3:

(1) Մեղք Յուդայի գրեալ են զբոլոր երկաթեաւ, աղամանդեաց և եղեգամբ մանեղէն ի տախտակս սրտից նոցա: Եւայ. Ժ. 1:

(2) Լքուսողի Տէր Տէր զօրութեանց բարձրէ

որ լրանան քու օրերդ և հարերուդ հեռ ննջերու լինիս, քու սերմդ քենէ յետոյ յարուցանեմ, որ և պիտի ելնէ քու օրովայնէդ, և ես նորա հայրն ըլլամ, նա ալ ինձ զաւակ ըլլայ” (1) ։
Բայց Տէր իմ, կարելի չէ երբեք որ մէկն իւր հօր արդանդէն ելնէ, և այս այնքան յայտնի մէջ բերաւ որ ցոյց տայ՝ թէ Վրիստոս չպիտի յղացուէր կնոջմէ՝ այր մարդոց երանքէ ելած սերմին ձեռօք, ինչպէս մնացեալ մարդիկ, թէ անանք որ Վաւթի կիջնեն և թէ ուրիշ մարդոցմէ իջնողները ։ Եւ Մատուած Վաւթի բերանով ՃԹ սաղմոսին մէջ կ'ըսէ. “Արդանդէ՛ն արուսեալ կէն յառաջ գբեղ ծնայ” ։ որպէս թէ ըսեր հզօր ու փառաւոր Մատուածն իւր Վրիստոսին համար՝ թէ նորա կամքէն՝ որ է սուրբ Հոգին (2), ծնաւ զանիկայ, և ոչ թէ սերմէ յառաջ բերաւ զայն յարդանդէն ըսելովը, զան զի Վրիստոս բնական սովորութենէ դուրս ծնաւ օրովայնէ՝ առանց մարդոց սերմի ։ Եւ այս քրիստոսնից ճշմարիտ վարդապետութիւնն է՝ որ մեր գլխուն մէջ ջնսներ, և ասոր համար է որ կը սրտաւորին մեզ ինչ որ կը պատահին ։ Վաւթի մարդարէն կը գրէ, թէ նոյն կերպով հանդերձեալ է լինել Վրիստոսի ծնունդն՝ ըսելով ՉԸ սաղմոսին մէջ. “Երդում ըրաւ Տէր Վաւթին՝ ճըշմարտութիւն, քու օրովայնիդ պտուղէն պիտի դնեմ քու աթոռիդ վերայ” (3) ։ Սակայն Մատուծոյ եմք ամեն գիպուածոց մէջ՝ որ մեզ կը սրտաւորին ։

(1) Էս եղելի թէ լոյսն տաւր քո, և նրն ջնայեալ ընդ հարս քո, յարուցից զգաւակ քո յետ քո, որ եղելի յարովայնէ քումմէ, և պատրաստեցից զարքայութիւն քո նման... Էս եղելի նման ի հայր, և նա եղելի ինձ յարգի ։ Բ. Թագ. 12—14 ։

(2) Վրիստոսի ուղղափառ եկեղեցին զհոգին սուրբ կը գաւառի մի յերկից գիմոց կամ մի յերկուսն անձանց անկնատուրը ։ Երբորդ կամ մի յերկուսն կից և անսկզբակից և մշտնջենակից հօր և Սրբայ, և ոչ կամք Մատուծոյ ։

(3) Արդուաւ Տէր Վաւթի ճշմարտութեամբ, և ոչ սակայ նման, ի պարզ օրովայնէ քումմէ նրա ստացից յաթոս քո ։ Սաղմ. ՃԹ. 11 ։

ԳԼՈՒԽ ԻԷ .

Երբեք չի կրնար ճիշտութիւն և նորա ճօր (Վարիամու համար Սարակինոսաց Ռի քանի իօսելը ։

Տէր իմ, լաւ որ քրիստոսնեայք Սարակինոսաց բաժներն մեր երեսին չեն զարներ, մանաւանդ այն խօսքերն որ կուրանին մէջ աւանդաւած են, և առանց մեկնութիւններն, օրովհետեւ գիտեն թէ մեր զանանք չեմք ընդունիր, ինչպէս որ իրենք եւս չեն ընդունիր ։ Բայց կրնար ըլլալ որ զանանք եւս մեզ առաջարկին թէ՛ զմեզ աշխատողներու և թէ՛ հաւատացելոց հաստատութեան համար, այսինքն Սարակինոսաց Յիսուսի և Վարիամու երանն ըյն համար խօսածներն ։ Վասն զի բոլոր Սարակինոսք կ'ըսեն՝ թէ այն էր Սեփիւսն որոյ համար գուշակեցին թէ պիտի գայ, որ և զանիկայ՝ այսինքն ըզ-Սեփիւսն իրենց Մատուծոյն ազգաբաւնութեան համեմատ Սուհամմէտէն յառաջ կը դնեն ։ Արովհետեւ կը խոստովանին որ Սուհամմէտին ծնողքը կուտարաշտ էին, և Հագարու աղախնոյն սերմէն յառաջ եկած, և ասոր հաւկաւակ կ'ըսեն թէ Սեփիւսն Իսահակայ, մարդարէից, և արդարոց որդի էր ուղիղ կարգաւ՝ մինչեւ երանելի Վարիամ կոչսն որ Սեփիւսին Սայրն է ։ Եւ Վարիամու համար եւս այսպէս կ'ըսէ կուրանը. “Վարիւթի հրեշտակն ըսաց Սարիամին՝ որ է Ագամայ տոհմէն, Ող Վարիամ, Մատուած զբեղ ընտրեց, և բեղ շնորհքներ տուաւ, և զբեղ քան զամեն կանայքն յաւիտենից՝ նախապատիւ ըրաւ, և զրաւ զբեղ իրր նոր միջոց մի, որ երկնաւոր մարդն և Մատուծոյ հրեշտակները փառիկութեան գրախտին մէջ կ'որոշէ” ։ Վարձեալ բոլոր Սարակինոսք կ'ըսեն թէ Վրիստոսն՝ այսինքն Սեփիւսն իշխանութիւն

ուհէր Մատուծմէ հրաշագործութիւն-
ներ ընելու, բոլոր ախտերն ու հիւան-
դութիւնները բժշկելու, գեւերը հա-
րածելու և մեռեալները յարուցանե-
լու. և թէ՛ որտեղու մէջ եղած ամեն
ճաճուկները գիտէր. և կը հաւատան
որ Յիսուս Մեծաորանին մէջ յիշուած
բոլոր հրաշքները գործեց: Եւ զայս
յայտնի կը վկայէ Վաւրանն վերն ըսած
գլխոյն մէջ՝ ուր կ'ըսէ թէ Սեփայն
գիտէր և գիտէ զամեն ինչ և որտե-
րուն ճաճուկները: Մատուծմէ ամէտին
խօսքերը. « Իսայն, (այսինքն
Յիսուս) ամեն գիրք ու գիտութիւն
ներն կը ճանչէր, այլ և Սովակսի բովան-
դակ օրէնքներն, և ինչ որ ամեն մարդ
իրենց տանը մէջ կ'ուտէին և կը խմէին,
և ինչ որ անոնց գանձարաններուն մէջ
կը դրուէր »: Դարձեալ կ'ըսեն Քրիս-
տոսի՝ այսինքն Սեփայն համար, թէ
երբ այս աշխարհիս մէջ էր, հարստու-
թիւնն անարգեց, և մէկ զի ձգեց
մարմնական ցանկութիւնները, և հար-
ձեր ևս չունէր, որոնք մեղաց ու ան-
բողութեան պատճառ են: Այնպէս
գրուած է Վաւրանին մէջ Սատթէոսի
Ը գլխոյն 20 համարի աւետարանական
այս խօսքը. « Աղուէսներն բոյն ունին,
և և երկինց թռչունները բնակելու
տեղ », և այլն: Եւ այս ամեն ըսած-
ներս թէ և և յայտնի վկայութիւններ
են ընդդէմ անոնց՝ որոնք զանոնք մէջ
կը բերեն, սակայն մարգարէից ըսած-
ներուն նայելով համաձայն են Սեփ-
այն առջի գաղտեան, ինչպէս ըսած-
ներէն յայտնի է: Դարձեալ կ'ըսեն
Վաւրանին մէջ, Իսայն՝ այսինքն Յիսուս
Քրիստոսն Մատուծմէ բանն (խօսքն) է,
և Մատուծմէ ամեն բանը՝ Յիսուս
Քրիստոս է: Եւ Սարակինտաց քով
մինչև և յատուկ անուն եղած է, բայց
ոչ որ ուրիշ անձ մի այս անունովս կը
կոչուի Յիսուս, զոր իրենք Իսայ կ'ա-
նուանեն, վասն որոյ ըսաց Մատուծմ
Իսային, « Ես եմ քու ինքնորոշու-

թիւնդ. և ուրիշ բարձրացուցի մին-
չև իմ մօտս, և պիտի հանեմ գրեզ
անհաւատներուն մէջէն »:

Ստածեալ ուրեմն, Տէր իմ, որ Հրեայ-
ները հապարտարկէն ի վեր քաշած գե-
րութեան համար հիմնց քիչուոր մնա-
ցած են ուրիշ ազգաց հետ համեմա-
տելով. իսկ Քրիստոսի ազգը բոլոր աշ-
խարհ ընցուց: Եւ մեք մեր Տիրոջ Մա-
տուծմէ երեսէն ցրուելով՝ ամեն տեղ
քիչուոր մնացած եմք Ռաբբինի նման-
երբ կ'ըսէ « Զաճիս, և այլն », և մեք ոչ
կ'աճիմք և ոչ կը շատնաճք. իսկ անոնք
որոնց թշնամի եմք մեք, կ'աճին բոլոր
հեթանոսաց վերայ: Եւ շատերուն վը-
կայութիւնը ներհակ է մեզ միշտ, այս-
ինքն քրիստոնէից վկայութիւնը և Սա-
րակինտաց Վաւրանն ու Քրիստոսի ա-
ւետարանը, որոնց լսել և հնարանդիլ
չեմք ուղերս. և թէ պէտ Վաւրանին գա-
տողութիւնն ըստ ինքեան զօրութիւն
մի չունի, սակայն անոր մեկնութեան
մէջ եղածը կրնայ նախագուշակող վը-
կայութիւն ըլլալ: Իսկ քրիստոնէից օ-
րէնքին համար թէ ըսելու եմք, վասն
զի երբ իրենց առաջարկելու ընկնի՝
թէ արդեօք Քրիստոս եկաւ, այս ա-
ռաջարկութեան մէջ մարգարէից և նո-
յա մարգարէութեանց ներհակ բան
մի չկայ, այլ բոլոր մարգարէութեանց
մէկ պարզաբանութիւնն է և օրինաց
մէջ բոլոր պարունակուածներուն լը-
րումը, ինչպէս կ'ապացուցանէ քրիս-
տոնէից վարդապետութիւնը, վասն ու-
րոյ, Տէր իմ. այս երկբայութեանցս
համար և նոյն իսկ Վաւրանէն առնը-
ւած վկայութեանց վերայ տարակու-
սելով՝ քեզ կը գիմեմ. և գիտեմ որ ա-
մենեւին ինչ և իցէ կերպիւ չիտալե-
ցայ, մանաւանդ որ Մարքայոց լը-
զուն ըստ կը հասկընաս: Եւ յիշուի
նոյն Ստածմէան որ նախ զիւր անձը
մարգարէ և հրեշտակ Մատուծմէ կոչեց,
թէ պէտ և հաւատարկ և անուս մարդ,
սակայն Մատուծմէ գիրքը սովորեց: